

Lunds Universitet

Institutionen för journalistik och medier

Journalistik

Handledare: Jimmy Vulovic

2023-01-08

Alice Uhlin & Herman Salomonsson

JOUK10:2022

LUNDS
UNIVERSITET

“Sverige ska bli bra igen”

**En analys av högerpopulistiskt uppträdande i svensk
kvällspress**

Abstract

During the 21st century, right wing populist parties (RPP:s) all over Europe have started entering the political parliaments. The Sweden Democrats have, like few others, had a fast growing political success in Sweden, growing from about 7% in the 2010 election to about 20% in the 2022 election. With their success, it is inevitable that the sociocultural and sociopolitical discourse has changed. This means that, according to media logic, the traditional mass media has had to adjust. The relationship between RPP:s and mass media have a history of being antagonistic, in regards to ideals and policies. How does the success of the Sweden Democrats affect the news reporting made by Swedish media?

In this study, we examine the differences between the news reporting made by Aftonbladet in the month leading up to the 2010 election and the 2022 election in Sweden. The study is made up of both a quantitative and qualitative part, both complementing each other, and is theoretically based on previous research on the right wing populist performance, radical rhetorics and traditional media. The results indicate that the Sweden Democrats have gained political legitimacy through the traditional media over the past 12 years, partly by exploiting certain political topics and using sensationalist and populist rhetoric. But also by affecting socio-political discourse and therefore becoming central in mass media's report on political events and/or subjects.

Key words: Högerpopulism, Sverigedemokraterna, Aftonbladet, Dagordningsteori, Gestaltning, Hallins sfärer, Fairclough, Kritisk diskursanalys, Journalistik

Tack

Vi som forskare vill tacka våra härliga klasskamrater som bidragit med energi och underhållning under arbetsdagar när motivationen inte funnits där.

Men framför allt vill vi rikta ett stort tack till vår handledare Jimmy Vulovic, som påminde oss om att alltid låta bollen göra jobbet och inte falla på eget grepp. Våra samtal har varit guld värda!

Innehållsförteckning

1	Inledning, syfte och problemformulering	1
	1.1 Syfte och frågeställning	2
2	Tidigare forskning	3
	2.1 Normaliseringen av högerpopulism i nyhetsmedier	3
	2.2 Högerpopulismens diskurs och populistiska uppträdanden	5
3	Teori	7
	3.1 Dagordningsteorin och gestaltningsteorin	7
	3.2 Hallins sfärer	8
	3.3 Faircloughs trestegsmodell	9
4	Metod och material	11
	4.1 Metodintroduktion	11
	4.2 Kvantitativ innehållsanalys	12
	4.2.1 Material och urval	12
	4.2.2 Tillvägagångssätt	13
	4.2.3 Variabelförklaring	13
	4.2.4 Variabeldefinition	14
	4.2.5 Pilotstudie och interkodarreliabilitetstest	15
	4.2.6 Kritik mot kvantitativ innehållsanalys	15
	4.3 Kvalitativ diskursanalys	16
	4.3.1 Material och urval	16
	4.3.2 Tillvägagångssätt	16
	4.3.3 Kritik mot kvalitativ diskursanalys	17
	4.4 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	17
	4.5 Forskningsetik	18
5	Resultat och analys	19
	5.1 Resultat av kvantitativ innehållsanalys	19
	5.1.1 Sverigedemokraterna som primäraktörer	19
	5.1.2 Populistiska uppträdandes utrymme	20
	5.1.3 Beskrivningar av Sverigedemokraterna	21
	5.2 Resultat av kvalitativ diskursanalys	21
	5.2.1 Tema: Beskrivning av Sverigedemokraterna	22
	5.2.2 Tema: Populistiskt uppträdande	27
	5.3 Sammanställning av kvantitativt och kvalitativt resultat	33
6	Diskussion och sammanfattning	34
	6.1 Diskussion	34
	6.2 Slutsats/Avslutande diskussion	36
	6.3 Förslag på vidare forskning	37
7	Referenser	38
	Bilagor	I
	Bilaga A: Kodinstruktioner	I
	Bilaga B: Kodschema	II

1 Inledning, syfte och problemformulering

Få partier har vunnit så mycket mark på så kort tid som Sverigedemokraterna under 2000-talet. Den politiska resa de har genomfört – från 1990-talets hakkors och nazistiska hälsningar till Sveriges näst största parti – är ett exempel på ett nytt politiskt landskap som präglat stora delar av Europa. Högerpopulistiska partier har utnyttjat och gynnats av olika globala händelser som skett under 2000-talet och under 2010-talet förändrades synen på dessa partier över hela kontinenten, likväl även i Sverige. Som en konsekvens av flyktingvågen 2015 blev högerpopulistiska ideal om anti-invandring en självklarhet i debatter om migrationspolitik. Med hjälp av skrämseltaktik förändrade högerpopulistiska partier diskursen, bit för bit, steg för steg. Brandtal om riskerna med invandring och hotet mot den egna kulturen fångade väljarnas uppmärksamhet, och med hjälp av en hård retorik lyckades de skapa en spelplan där de satte sig som motståndare till mainstreampartier och vann legitimitet hos väljarna.¹ De följande årens terroristattacker – exempelvis i Paris och i Stockholm – gav högerpopulismens agenda bränsle. Den politiska kris som de skapat genom sin retorik verkade ha blivit sanning.

Högerpopulismens naturliga fiende, om man ska kalla det så, är just den politiska eliten samt traditionella massmedier. Massmedierna är, ur ett populistiskt perspektiv, inte så mycket en aktör i sig som ett verktyg att användas av den politiska eliten. Högerpopulistiska partier tenderar att anse att massmedierna, som en del av etablissemangen, är emot dem. Det kan handla om allt från censur till att de framställs negativt i nyhetsrapporteringen och opinionsjournalistik. Dessutom anses massmedierna genom sina egna ideal aktivt arbeta emot högerpopulistiska ideal. Så, i och med den ökade närvaron av högerpopulistiska partier har frågan om interaktionen mellan medier och politiken – i fråga om både samarbete och opposition – återigen blivit en aktuell forskningsfråga. Till följd av att den sociopolitiska diskursen har förändrats i takt med högerpopulistiska partiets framväxt, har således även medierna anpassat sig efter samma diskurs. Studier visar på att medierna har gett utrymme åt den retorik som högerpopulistiska partier för, och har eventuellt med det gett samma partier ökad legitimitet.²

Utifrån medielogikens anpassning och användning av de sociopolitiska och

¹ Mats Ekström & Andrew Morton. The performance of right wing populism: Populist discourse, embodied styles and forms of news reporting. I *The Mediated Politics of Europe*, Mats Ekström & Julie Firmstone (red.). London: Palgrave Macmillan Cham, 2017, 293.

² Mats Ekström, Marianna Patrona & Joanna Thornborrow. The normalization of the populist radical right in news interviews: a study of journalistic reporting on the Swedish democrats. *Social Semiotics*. Vol. 30, nr. 4, 2020: 468.

sociokulturella kontexterna vi har nämnt innan så vet vi att högerpopulismen och journalistiken samverkar och påverkar varandra i deras beteenden. Högerpopulismen driver diskursen, och det påverkar den rapportering som sker. Vi vet också från tidigare forskning att detta kan påverka högerpopulistiska partiers legitimitet i den allmänna diskursen. Men hur ser vi detta i nyhetsrapporteringen? Och går det att se en skillnad från då till nu?

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med den här studien är att undersöka hur samspelet mellan medielogiken och högerpopulistiska uppträdanden påverkar varandra ur en svensk kontext. I ett digitalt medielandskap där en populistisk diskurs belönas världen över, är det absolut nödvändigt att studera den här relationen i ett ständigt skiftande politiskt läge för att förstå traditionella mediers och journalistikens roll. Detta undersöks genom att komparativt studera Aftonbladets nyhetsrapportering kring Sverigedemokraterna under valperioden 2010 samt 2022, genom en flermetodsstudie. Detta utifrån dagordnings- och gestaltningsteori, Hallins sfärer och Faircloughs trestegsmodell.

Uppsatsens frågeställning lyder som följande:

- *Hur har förutsättningarna för Aftonbladets rapportering kring Sverigedemokraterna förändrats sedan 2010, och hur har det påverkat gestaltningen av partiet?*

2 Tidigare forskning

Det här kapitlet redogör för den tidigare forskning som ligger till grund för den här studien, och hur den här uppsatsen kommer använda sig av detta underlag. Kapitlet innehåller forskning kring normaliseringen av högerpopulism i nyhetsmedier samt populistisk diskurs och populistiska uppträdanden.

2.1 Normaliseringen av högerpopulism i nyhetsmedier

The normalization of the populist radical right in news interviews: a study of journalistic reporting on the Swedish democrats är en undersökning genomförd av Mats Ekström, Marianna Patrona och Joanne Thornborrow publicerad 2020. Genom att granska inslag från SVT och Aktuellt undersökte de hur Sverigedemokraterna och deras politiska agenda har fått ta plats i tre olika sorters journalistiska format: nyhetsinslag, intervjuer och debatter.³ I artikeln kallar de detta för “mainstreaming”, vilket sker genom tre steg. Det första är inkludering och anpassning, det vill säga när högerpopulistiska partier träder in i och tar plats i demokratiska institutioner. Det andra är förändring och moderering, vilket berör exempelvis språkbruk och en slags nedtoning av högerpopulistiska partiers agenda och policyer i offentliga medier. Det tredje och sista är acceptans och normalisering av högerpopulistisk diskurs. Detta inkluderar när etablerade traditionella partier accepterar högerpopulistisk agenda till den grad att de anpassar sin egen retorik och policyer efter högerpopulistiska partiers. Normaliseringen hänvisar även till den diskursiva transformationen gällande “normalt” språkbruk, vilket de menar innebär en normalisering av språkbruk när det kommer till exempelvis kris, rädsla och rasism. Studien visar på att journalisterna, likväl det journalistiska formatet, tenderar att möjliggöra en normalisering och legitimering av högerpopulistiska partiers diskurs. Detta sker framförallt genom brist på utmanande följdfrågor samt att Sverigedemokraterna får synas mycket oftare vid debatter om migration och invandring. Detta innebär att partiet kan tolkas som en legitim opposition, trots deras radikala språk.⁴ Studiens resultat tydliggör det problem som har formulerats tidigare i den här uppsatsen, och bidrar med gedigen forskning som kan motivera inte bara vårt val av ämne, utan även vårt val att studera Sverigedemokraterna.

³ Ekström, Patrona & Thornborrow. *Social Semiotics*. 468.

⁴ Ekström, Patrona & Thornborrow. *Social Semiotics*, 472.

Inom journalistikforskning finns det mycket forskning som fokuserar på demokrati och politisk kommunikation, vilket denna studie – och i förlängning även vår – har i åtanke. Det är svårt att argumentera emot att politik och kommunikation går hand i hand. Tillsammans skapar de ett socialt system, där politiska aktörer och institutioner, medieaktörer och allmänheten påverkar och påverkas av varandra kontinuerligt. De är centrala för förståelsen av hur den moderna demokratin, mediasamhället och opinionsbildningen fungerar.⁵ Gällande forskning som finns på medialisering och inflytande finns det alltså svårigheter. Å ena sidan visar studier gällande exempelvis dagordningsteori och gestaltningsteori att medierna innehar ett stort inflytande. Å andra sidan utgår flera teorier om mediers inflytande från studier av deras effekter på individnivå. Därmed fångar man inte upp en påverkan på samhällsprocesser, organisationer eller institutioner. Istället bygger effektteorierna på en kausal logik som gör det omöjligt att tydligt skilja på orsak och verkan när det kommer till interaktionen mellan politik och medier.⁶ Det är just den interaktionen som Ekström studerar i sin tidigare forskning, alltså hur de två som aktiva aktörer samarbetar och motarbetar varandra. Det intressanta i Ekströms samlade forskning är således inte initialt den effekt och påverkan som massmedier har på medborgare, utan hur politiken och mediernas interaktion påverkar innehållet, allt utifrån den rådande sociopolitiska diskursen.

Det finns även en idé om att de senaste decenniernas förändring av traditionella medier har medverkat i skapandet av en försvagad demokrati. Samtidigt finns det få argument för att medialiseringen faktiskt riskerar att försvaga demokratin. Det är dock lättare att argumentera för att medierna har fått en ökad betydelse, och att själva politikens medialisering har inneburit samhällsförändringar, vilket leder till att politiken och demokratin fungerar annorlunda.⁷ I Sverigedemokraternas fall går detta att se i partiets närvaro på “nya” digitala medier som Facebook. På dessa plattformar har Sverigedemokraterna blivit överlägset störst bland partierna, en utveckling som går att följa tillbaka till början av 2010-talet.⁸ Utifrån Maxwell E. McCombs och Donald L. Shaws teoribildning – som nämns i längre utsträckning i teoridelen av denna uppsats – så har medierna en påverkan på allmänhetens

⁵ Jesper Strömbäck, *Makt, medier och samhälle*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur, 2014, 227.

⁶ Strömbäck. *Makt, medier och samhälle*: 233.

⁷ Strömbäck. *Makt, medier och samhälle*: 244.

⁸ Maktbarometern. *Maktbarometern 2022*. Maktbarometern, Stockholm: Medieakademien. 2022, 29.

dagordning.⁹ Vilken information behöver då människor för att fritt och självständigt ta ställning till olika politiska frågor? Det är en diskussion som anses viktig att ha med i arbetet med uppsatsen.

2.2 Högerpopulismens diskurs och populistiska uppträdanden

The performance of right wing populism: Populist discourse, embodied styles and forms of news reporting är ett kapitel av Mats Ekström och Andrew Morton som publicerades i *The Mediated Politics of Europe: A Comparative Study of Discourse* år 2017. Kapitlet studerar populistisk diskurs, retorik och offentliga uppträdanden i Sverige och Storbritannien under valåret 2014. Det undersöker också hur olika uttrycksformer av populism har hanterats av nyhetsmedier genom att analysera och jämföra tv-sända klipp på medlemmar av Sverigedemokraterna samt UKIP. Studien visar på olika inslag av populism och definierar dessa som bland annat populistisk diskurs, retoriska strategier och påståenden om att exklusivt representera "folket". Det sista påståendet är centralt för att skapa tillhörighet till väljare, och få dem att känna sig uppmärksammade av partiet.¹⁰ En demonisering av och misstro till den nuvarande politiska eliten är även det ett centralt angreppssätt inom populism.¹¹ Studien visar även på hur uppträdanden med inslag av kulturella identiteter resonerar med nationalistiska myter och föreställningar av "fosterlandet". Frågor som rör den populistiska agendan, i detta fallet kulturell identitet, får även en förhöjd status på dagordningen i det politiska landskapet.¹² Slutligen visar studien på hur journalistiken varit delaktig i att skapa en optimal arena, förutsättningar och dagordning för populistiska uppträdanden. De utvecklar sitt resonemang dels genom att peka på politiska aktörers möjlighet att rama in under vilka villkor som medier kan bevaka offentliga framträdanden i valrörelser, men även hur dagens medielandskap uppmuntrar till en alltmer "stiliserad" och förenklad politisk diskussion.¹³

Studien kommer vara relevant för den här uppsatsen då det undersökta materialet delar likheter med vårt avsedda material. Journalistisk bevakning av politik handlar i allt större

⁹ Maxwell E. McCombs, & Donald L. Shaw. The Agenda-Setting function of mass media. *Public Opinion Quarterly*, Vol. 36, 1972. 177.

¹⁰ Ekström & Morton. *The Mediated Politics of Europe*, 293.

¹¹ Ekström & Morton. *The Mediated Politics of Europe*, 294.

¹² Ibid.

¹³ Ekström & Morton. *The Mediated Politics of Europe*, 293.

utsträckning om att gestalta politiska strategier och visa på “spelet” mellan inblandade parter.¹⁴ Detta stämmer överens med slutsatsen som Ekström presenterar när det gäller en simplificering av politik från journalistikens sida, som med sina högerpopulistiska tendenser passar Sverigedemokraterna. Partiet har också tagit vara på detta faktum, och blivit salienta aktörer i det politiska spelet. Resultaten som studien kommer fram till är också högst relevanta för att motivera vårt syfte, och utröna journalistikens roll och ansvar i relation till högerpopulism.

Värt att notera är dock att studien visar på att populistiska uppträdanden skiljer sig väldigt mycket från varandra, och att det kan vara svårt att generalisera och slå fast en exakt metod som används av politiker med populistiska tendenser.¹⁵ Studier av den här sortens komplexa, komparativa innehållsanalyser av journalistik är alltså inte en exakt vetenskap och den här uppsatsen är författad efter den insikten.¹⁶

¹⁴ Strömbäck, *Makt, medier och samhälle*. 174.

¹⁵ Ekström & Morton. *The Mediated Politics of Europe*, 314.

¹⁶ Henrik Örnebeck & Gunnar Nygren. Journalistiken i ett jämförande perspektiv. I *Handbok i journalistikforskning*, Michael Karlsson & Jesper Strömbäck (red.), Lund: Studentlitteratur, 2019, 33-34.

3 Teori

I det här kapitlet kartläggs och motiveras det teoretiska ramverk som uppsatsen avser att använda för sin analys i form av dagordning- och gestaltningsteori, Hallins sfärer samt Faircloughs trestegsmodell för kritisk diskursanalys.

3.1 Dagordningsteori och gestaltningsteori

Dagordningsteorin är ett av de mest använda teoretiska ramverken inom medieforskning och grundar sig i den tidigare nämnda studien av McCombs och Shaw (1972). Syftet med studien var att ta reda på vilka politiska frågor som var på agendan inför det amerikanska presidentvalet år 1968. De uppmärksammade frågorna jämfördes sedan med opinionsundersökningar där amerikanska medborgare uppgav vilka politiska frågor som var viktigast för dem.¹⁷ Resultatet visade att mediernas agenda och dagordning direkt påverkade allmänhetens dagordning.¹⁸ Deras slutsats är relevant för den här uppsatsen, då den ämnar att undersöka korrelationen mellan vad som uppmärksammas i journalistiken och hur det påverkar vilka som får utrymme att skapa diskurs i salienta sakfrågor. Ett möjligt exempel på detta kan då vara Sverigedemokraterna och invandringsfrågan.

Dagordningsteorin är uppdelad i två nivåer, där den första nivån handlar om vilka sakfrågor som infinner sig på mediernas och allmänhetens dagordningar. Andra nivån berör sedan på vilket sätt dessa sakfrågor presenteras och vilka attribut de tilldelas,¹⁹ med andra ord hur de gestaltas i media.²⁰ Denna nivå kallas också för gestaltningsteori och används ofta inom mediestudier för att undersöka mediernas själva innehåll.²¹ Teorin bygger på att det är i stort sett omöjligt att beskriva samtliga aspekter av en enskild situation eller idé. Detta kan därför leda till att vissa aspekter blir mer salienta än andra av olika anledningar.²²

Gestaltningar är i nyhetsjournalistik i stor utsträckning ett resultat av de normer, praktiker och rutiner som går att finna i det journalistiska arbetet, med andra ord det som brukar kallas

¹⁷ McCombs & Shaw. *Public Opinion Quarterly*, 177.

¹⁸ McCombs & Shaw. *Public Opinion Quarterly*, 184.

¹⁹ Jesper Strömbäck. *Den medialiserade demokratin*. Stockholm: SNS Förlag, 2004, 36-37.

²⁰ Adam Shehata. Journalistikens dagordningar och gestaltningar. I *Handbok i journalistikforskning*, Michael Karlsson & Jesper Strömbäck (red.), Lund: Studentlitteratur, 2019, 337-350.

²¹ Strömbäck. *Den medialiserade demokratin*, 40.

²² Erving Goffman. *Frame analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Boston: University Press, 1974, 561.

medielogik. Medielogiken hänvisar till mediers olika attribut och kan nyttjas som ett ramverk för att förstå nyhetspublicering. Dessa attribut kan till exempel vara dramaturgi, utrymmet som finns tillgängligt i texten eller den redaktionella strukturen. Medielogiken styr alltså hur språket bör tillämpas, var olika innehållssektioner bör placeras och hur tiden bör användas.²³ Detta innebär att det är journalisterna själva som ansvarar för vilka gestaltningar som får ta plats i nyhetspubliceringen. Bland dessa återfinns “konfliktgestaltning”, ett dramaturgiskt grepp som ställer olika aktörer med meningsskiljaktigheter mot varandra. Detta grepp innebär ofta ett större fokus på konflikten mellan parterna, snarare än sakfrågan. En annan typ är ekonomiska konsekvenser-gestaltning, som går ut på att fokusera på ekonomiska följder av politiska förslag och beslut. Den sista metoden som återfinns i journalistiken kallas för spel- eller strategigestaltning, som fokuserar på opinionmätningar, vilka politiker som vinner eller förlorar röster samt vilka motiv och strategier som används av partier snarare än sakfrågorna i sig.²⁴ Dessa typer av gestaltningar är relevanta då populism frodas av mediers fokus på politiskt spel och konflikter.

I den här uppsatsen används gestaltningsteorin för att hitta gemensamt förekommande mönster i tidningsartiklarna, där ett resultat och svar på uppsatsens problemformulering sedan kommer visa sig. Tidigare forskning innehållande gestaltningar av Sverigedemokraterna i svensk journalistik utgör en bas för de variabler som eftersöks i det empiriska materialet. En mer ingående beskrivning av uppsatsens analysmetod kommer presenteras i metoddelen, det vill säga hur kvällspressens gestaltning av Sverigedemokraterna kan ha påverkat partiets legitimitet sedan 2010.

3.2 Hallins sfärer

I Ekströms tidigare forskning har han delvis använt sig av Hallins sfärer som teoretisk grund för de studier han genomfört och även som grund för hans begrepp “mainstreaming”. Därmed anses teorin vara relevant för denna undersökning. Hallins sfärer är en teoretisk modell som kommer från medieforskaren David C. Hallin, och skapades i samband med hans bok *The Uncensored War: The Media and Vietnam* (1986). Modellen består av tre sfärer som hjälper till att förklara

²³ Håkan Hvitfelt. *Nyheter vid kriser*. Krisberedskapsmyndighetens utbildningsserie, Stockholm: Krisberedskapsmyndigheten. 2003:6, 32-33.

²⁴ Shehata. *Handbok i journalistikforskning*, 343-344.

nyhetsrapportering och framing utifrån medielogik. Den innersta sfären heter *konsensus sfären* och innebär, som förstått av namnet, att det råder en konsensus gällande ett särskilt ämne eller en fråga. Sfären i mitten heter *sfären av legitim kontrovers*, och täcker nyhetsrapportering där det är vanligt att tycka olika om en fråga eller ett ämne. Den yttersta sfären kallas *avvikelses sfären*, och är lik den förstnämnda men skiljer sig på så sätt att neutraliteten försvinner. I denna sfär bör journalisten exponera, fördöma eller exkludera det som kränker eller utmanar det politiska samförståndet från den offentliga debatten. Vilka nyheter och/eller ämnen som hamnar i dessa sfärer skiftar beroende på sociopolitisk och sociokulturell kontext. På så sätt är inget satt i sten, utan en förändrad diskurs kan påverka i vilken sfär ett visst ämne hamnar.²⁵ Då denna studie ämnar att undersöka huruvida Sverigedemokraternas legitimitet och position i den samhälleliga diskursen har förändrats, anses denna teori relevant för att kunna uppnå en tydlig analys och resultat. Den kommer att appliceras på materialet med syfte att inkludera sociopolitisk och sociokulturell diskurs som en kontext, samt se om denna studies resultat visar på samma utveckling av Sverigedemokraternas legitimitet som Ekströms tidigare forskning.

3.3 Faircloughs trestegsmodell

Norman Faircloughs analysmodell för kritisk diskursanalys är väl använd inom medie- och journalistikforskning. Den debuterades i hans bok *Critical Discourse Analysis: The critical study of language* (1995), där tre aspekter lyfts som centrala för genomförandet av en diskursanalys. Ur dessa tre aspekter har Fairclough sedan skapat en analysmodell i tre steg.²⁶ Det första steget är en lingvistikfokuserad analys av innehållet i textmaterialet. Detta är en process som avser att utröna hur texters uppbyggnad konstruerar diskurser. I texter tittar forskaren på meningsuppbyggnad, grammatik, och vilken mening som finns i textens form. Det andra steget fokuserar på den diskursiva praktiken och processerna kring produktionen av texten. Här analyseras vad som skrivits, vem som har skrivit det och vem som är den tänkta mottagaren för textens unika uppbyggnad. I analysen av den diskursiva praktiken skiljer Fairclough på själva textens egenskaper och den diskursiva praktiken. När det gäller det senare analyseras istället hur

²⁵ David C. Hallin. *The Uncensored War: The Media and Vietnam*. New York: Oxford University Press, 1986, 116-117.

²⁶ Norman Fairclough. *Critical Discourse Analysis: The critical study of language*. New York: Longman Publishing, 1995, 73-75.

författaren av en text utvecklar och upprätthåller rådande diskurser och hur mottagaren tolkar texten utifrån dessa diskurser.²⁷ I det tredje steget ligger fokus på sociala praktiker, det vill säga hur textanalysen och den diskursiva analysen kan leda till faktiska handlingar och effekter i människors sociala tillvaro.²⁸ Då denna uppsatsen avser att genomföra en kritisk diskursanalys av journalistiskt textmaterial anses Faircloughs modell vara ett användbart analysverktyg som kan vara med och tydliggöra ett resultat. Analysmetoden samspelar även med både gestaltningar i textmaterialet och förflyttningar bland Hallins sfärer för att nå en mer djupgående analys av diskursen kring Sverigedemokraterna och deras roll i relation till Aftonbladets nyhetsrapportering över åren.

²⁷ Fairclough. *Critical Discourse Analysis*. 96-97.

²⁸ Fairclough. *Critical Discourse Analysis*. 98.

4 Metod och material

Detta kapitel inleds med en överskådlig introduktion till studiens två metodansatser. Efter det presenteras urvalsprocesser, tillvägagångssätt och kritik för både de kvantitativa samt kvalitativa ansatserna. Slutligen diskuteras validitet, reliabilitet, generaliserbarhet samt forskningsetik.

4.1 Metodintroduktion

Den här uppsatsen använder sig av flera metoder, där en kvantitativ innehållsanalys först genomförs för att undersöka huruvida uppsatsens problemformulering sedan kan motiveras i en fördjupande kvalitativ analys. Poängen med den inledande kvantitativa studien är främst att få en tydlig överblick av analysmaterialet, samt att motivera problemet för en vidare analys. Den här typen av metod är relevant att använda när olika kategorier eftersöks i en avsevärd population.²⁹ För att öka reliabiliteten i uppsatsen, samt skapa tydligare ramar för vårt insamlade material och hur det granskas, innehåller metoden ett kodschema. Kodscheman är vanliga av just anledningen att tydliggöra de analysenheter som ligger till grund i undersökningen av materialet. Det grundläggande för att rättfärdiga ett kodschemas uttryck är en tydligt definierad tolkning av särskilda begrepp och/eller beskrivningar.³⁰ För att säkerställa uppsatsens tolkning och öka validiteten använder den här uppsatsen sig av gestaltningsteorin samt tidigare forskning som underlag för dessa tolkningar och definitioner.

Den kvalitativa analysen består av en diskursanalys, vilket innebär att det finns vissa skillnader mellan de två metoderna. Medan innehållsanalys menar att våra föreställningar avspeglar verkligheten runt om oss genom språket³¹, så utgår diskursanalysen istället från att det är via språket som våra föreställningar om verkligheten skapas. Alltså återger språket inte bara verkligheten, utan bidrar till att forma den.³² Det som är bra med att använda diskursanalys som metod i den här uppsatsen är att det blir enklare att granska hur aktörer som

²⁹ Peter Esaiasson; Mikael Gilljam; Henrik Oscarsson & Lena Wängnerud. *Metodpratikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3:e uppl. Stockholm: Norstedts Juridik, 2010, 223.

³⁰ Esaiasson, Gilljam. Oscarsson & Wängnerud. *Metodpratikan*: 234-235.

³¹ Kristina Boréus & Göran Bergström. Innehållsanalys. I *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Kristina Boréus & Göran Bergström (red.), 3. uppl. Lund: Studentlitteratur, 2013, 49.

³² Kristina Boréus & Göran Bergström. Diskursanalys. I *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys.*, Kristina Boréus & Göran Bergström (red.), 3. uppl. Lund: Studentlitteratur, 2013, 353-354.

Sverigedemokraterna och journalister inom kvällspressen kommunicerar i relation till varandra. Den typ av diskursanalys som används här är kritisk diskursanalys, där diskursens betydelse för makt och hegemoni framträder tydligt³³ genom Faircloughs tredimensionella analysmodell. Diskursanalysen intresserar sig för just hur denna betydelseskapande process där tecknen får mening går till.³⁴ På så sätt blir det lättare att undersöka de underliggande maktstrukturer som syns i språket som används gällande Sverigedemokraternas status, och framförallt förändringen av språket som används för att beskriva dem.

4.2 Kvantitativ innehållsanalys

4.2.1 Material och urval

Materialet som ligger till grund för uppsatsens kvantitativa analys är 102 stycken artiklar som publicerats i Aftonbladet. Aftonbladet är ur ett räckviddsperspektiv Sveriges mest lästa kvällstidning, där de täcker in både print- och webbjournalistik.³⁵ Det här innebär att de kan påverka en stor andel av befolkningen genom dagordning och gestaltning. Deras artiklar om Sverigedemokraterna i två olika tidsnedslag kan därför anses som högst relevanta för den här uppsatsens syfte. För att avgränsa materialet till en rimlig mängd väljs artiklar publicerade från tidsperioden som den svenska Valmyndigheten definierar som valmånaden, det vill säga när förtidsröstningen öppnar fram till att valrörelsen ses som avslutad. Utifrån deras definition hämtades materialet från 2010-08-24 till och med 2010-09-24, samt 2022-08-24 till och med 2022-09-24.³⁶ Detta urval menar vi är logiskt då politisk journalistik kan ses som mest relevant och aktiv omkring valet. Det är också en rimlig avgränsning i material för den här ansatsens syfte och storlek. Materialet samlades in genom att söka på den journalistiska databasen Retriever med sökordet "Sverigedemokraterna". En del av dessa artiklar var opinionsbaserade krönikor och debattartiklar, och eftersom analysmaterialet exklusivt ska bestå av nyhetsjournalistik utesluts den typen av artiklar då de inte kan anses vara representativa för Aftonbladets generella rapportering. Den totala mängden artiklar under de två angivna tidsperioderna var därefter 237

³³ Boréus & Bergström. *Textens mening och makt*. 356-357.

³⁴ Boréus & Bergström. *Textens mening och makt*. 365.

³⁵ Orvesto Konsument, *Räckviddsrapport*. Stockholm: Kantar Sifo, 2019:2, 4.

³⁶ Valmyndigheten, Valåret 2022. *Valmyndigheten*, 2022.

stycken under 2010 respektive 271 stycken under 2022. Den totala summan nyhetsartiklar var 508 stycken.

Ett urval bör utgöra minst 20 procent av en total population för att kunna anses som representativ.³⁷ Av den totala populationen på 508 artiklar gjordes två slumpmässiga urval för båda tidsperioderna, som genererade 48 samt 54 artiklar. Det totala antalet analysenheter för den kvantitativa analysen är därmed 102 artiklar, vilket är ~20 procent av 508. Urvalet genomfördes genom att numrera samtliga artiklar för att sedan använda “www.randomlists.com” som slumpmässigt genererade fram 102 artiklar från de ursprungliga 508.³⁸

4.2.2 Tillvägagångssätt

Uppsatsen använder sig inledningsvis av en kvantitativ innehållsanalys. Därför behövs olika variabler, det vill säga olika frågor som analysmaterialet måste besvara.³⁹ För att kunna skapa relevanta variabler krävs en grundförståelse för materialet och den kontext som det är producerat inom. Detta har skett genom att läsa igenom materialet innan variablerna har skapats.⁴⁰ En formulering och förklaring av hur variablerna utformats presenteras i en variabeldefinition längre ner i detta kapitel. Ett kodschema innehållande samtliga variabler och deras värden återfinns senare i uppsatsen (se Bilaga B). Variabelvärden är de olika svarsalternativ som varje fråga till materialet innehåller. Samtliga variabler och värden fördes sedan in i statistikprogrammet SPSS, som används för att koda materialet. För att nå objektivitet i analysdelen definierades tolkningsregler⁴¹ och värdedefinitioner för hur samtliga variabler bör kodas (se Bilaga A).

4.2.3 Variabelförklaring

Fem variabler skapades för att operationalisera uppsatsens syfte och ge svar på frågeställningen. Variablerna är som följer:

V1: Kod för artikel (#ID), V2: Publiceringsår, V3: Beskrivning av Sverigedemokraterna

V4: Populistiskt uppträdande V5: Primäraktör

³⁷ Esaiasson; Gilljam; Oscarsson & Wängnerud, *Metodpraktikan*. 208.

³⁸ Random Lists, Random numbers. *Random Lists*, 2022.

³⁹ Esaiasson; Gilljam; Oscarsson & Wängnerud, *Metodpraktikan*. 227.

⁴⁰ Boréus & Bergström. *Textens mening och makt*. 55.

⁴¹ Esaiasson; Gilljam; Oscarsson & Wängnerud, *Metodpraktikan*. 233.

4.2.4 Variabeldefinition

4.2.4.1 Beskrivning av Sverigedemokraterna

Mediernas roll som aktör i undersökningen går att utröna genom beskrivningen av Sverigedemokraterna i nyhetsartiklarna. Detta kommer i sig ske utifrån gestaltningsteorin. I denna undersökning ligger fokus på delvis konfliktgestaltning men även spel- eller strategigestaltning.⁴² En för den här uppsatsens författare upplevd förändring i journalistikens gestaltning av Sverigedemokraterna är att partiet inte benämns med negativa termer i samma utsträckning år 2022 som år 2010. Denna hypotes är något vi utgått ifrån när denna variabel utformats.

4.2.4.2 Populistiskt uppträdande

Även analyser av medielogiken föreslår att det finns ett fokus på ett politiskt spel inom mediegestaltning, vilket innebär att partier som Sverigedemokraterna även har möjlighet att aktivt gestalta sig själva genom sitt deltagande i detta spel.⁴³ Deras populistiska uppträdanden i medier studerades även av Ekström och Morton, som fann att anspelningar på kulturell identitet och tillhörighet till "det svenska folket" var typer av uttryck som användes för att bedriva den typen av retorik.⁴⁴ Dessa faktum motiverar sökandet av liknande retorik och nyckelord genom variabeln "Populistiskt uppträdande" i uppsatsen.

4.2.4.3 Primäraktör

Då en del av syftet med uppsatsen är att undersöka Sverigedemokraternas agens i medier är det relevant att koda hur och när de medverkar i det material som har valts ut. Den aktör som fått mest utrymme i artikeln kallas i den här uppsatsen för primäraktör. Utrymme kan innebära att aktören i fråga blivit citerad, intervjuad eller refererad, och för att avgöra detta utifrån ett objektivi perspektiv har centimeter i själva texten räknats. Detta är enligt Kristina Boréus och Göran Bergström ett accepterat tillvägagångssätt för att avgöra detta.⁴⁵ Ekströms tidigare forskning kring partiet föreslår en allt mer aktiv roll inom den politiska diskursen i medier. Detta, tillsammans med vår upplevelse och erfarenhet av en förändrad attityd på samhälls nivå gentemot

⁴² Shehata. *Handbok i journalistikforskning*, 343-344.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Ekström & Morton. *The Mediated Politics of Europe*, 293-294.

⁴⁵ Boréus & Bergström. *Textens mening och makt*. 50.

Sverigedemokraterna, har format hypotesen att Sverigedemokraterna agerar primäraktör i högre grad 2022 än 2010. Variabeln ämnar därför att undersöka den hypotesen.

4.2.5 Pilotstudie och interkodarreliabilitetstest

Något som också genomförts är en pilotstudie, vilket innebär att forskaren först genomför en mindre testundersökning på ett litet urval av materialet. Detta är nödvändigt i detta stadie för att se till att hela analysen inte behöver göras om för att metoden är felaktigt utformad.⁴⁶

Efter pilotstudien genomfördes även ett interkodarreliabilitetstest, som avser att säkerställa att materialet kodas på samma sätt mellan två separata forskare.⁴⁷ Båda forskarna i den här uppsatsen kodade 20 procent av analysmaterialet (~21 stycken). Med 14 tolkningsbara variabelvärden i kodschemat blir det totala antalet svarsresultat 294 stycken. Formeln "PAo = 2A/(N1+N2)" användes sedan för att fastställa den procentuella likheten i svar mellan forskarna ("PAo"). "A" innebär det totala antal svar som stämde överens mellan forskarna, och "N1" samt "N2" innebär totalt antal svar från respektive forskare.⁴⁸ Den här uppsatsens formel ser ut på följande sätt:

$$0.9252 = 2 \times 272 / (294 + 294)$$

Satsen identisk kodning mellan forskarna är 92.52%, vilket innebär att interkodarreliabiliteten är godkänd för den här uppsatsen.⁴⁹

4.2.6 Kritik mot kvantitativ innehållsanalys

Kritik mot en kvantitativ innehållsanalys kan beröra faktumet att resultatet riskerar att utelämnat dolda betydelser och nyanser i det undersökta materialet på grund av metodens översiktliga natur. Metoden är väl lämpad för att belysa det uppenbara, även om det kan vara underliggande faktorer som är av störst betydelse för en analys.⁵⁰ Då den här uppsatsen använt sig av en flermetsstudie med en kvalitativ diskursanalys adresseras detta problem, och materialet har på så sätt granskats mer grundligt. Kritik som kan riktas åt det här är att variablerna delvis tagits fram utifrån forskarnas hypoteser. Men då dessa är ett resultat av att studiens forskare är aktiva

⁴⁶ Esaiasson; Gilljam; Oscarsson & Wängnerud, *Metodpraktikan*. 36-37.

⁴⁷ Ole R. Holsti. *Content analysis for the social sciences and humanities*. Boston: Addison-Wesley. 1969, 139-140.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Esaiasson; Gilljam; Oscarsson & Wängnerud, *Metodpraktikan*. 235.

⁵⁰ Esaiasson; Gilljam; Oscarsson & Wängnerud, *Metodpraktikan*. 237.

deltagare i den politiska diskursen och medielandskapet finns det utrymme för dessa hypoteser, särskilt då de även grundas i Ekströms tidigare forskning på uppsatsens ämne.

4.3 Kvalitativ analys

4.3.1 Material och urval

Materialet som analyseras med en kvalitativ diskursanalys är baserat på de resultat som genererats av den kvantitativa innehållsanalysen. De teoretiska mönster som framträtt i den kvantitativa analysen ska sedan kvalitativt analyserats på ett djupare plan. Syftet är att få en tydligare bild av hur Sverigedemokraterna framträder i Aftonbladets nyhetsartiklar under de två tidsperioderna, och hur tidningen gestaltar partiet. Materialet har tagits ut för att utkristallisera exakt hur och framför allt varför variabelvärden som till exempel “negativ inställning” tar form i diskursen. Materialet som ligger till grund för den kvalitativa analysen är utdrag från 10 artiklar, som valts ut från de 102 antal artiklar som analyserats i den kvantitativa analysen. Valet av antal artiklar som analyseras kvalitativt baseras på ett strategiskt urval, samt när teoretisk mättnad nåtts. Teoretisk mättnad innebär tillfället då det slutar uppstå nya teoretiska mönster och/eller relevanta aspekter i artiklarna.⁵¹

4.3.2 Tillvägagångssätt

Den kvalitativa delen av metoden består av en kritisk diskursanalys. Kritisk diskursanalys – ofta förkortat CDA – har som syfte att fungera som ett instrument för att kunna exponera dolda maktstrukturer.⁵² Utifrån den kvantitativa innehållsanalysen tillämpas CDA för att studera mönster i gestaltningen av Sverigedemokraterna i Aftonbladets nyhetsartiklar. Språket är i sig intressant, men det är även det så kallade högerpopulistiska uppträdet, som beskrivs i Ekström och Mortons forskning⁵³. Således inkluderar diskursanalysen när, var och hur Sverigedemokraterna tar plats i materialet. Analysen genomförs med hjälp av Faircloughs trestegsmodell, där de två första stegen i modellen anses relevanta för att uppnå uppsatsens syfte. Detta innebär en lingvistisk analys samt en analys av den diskursiva praktiken. Eftersom det

⁵¹ Esaiasson; Gilljam; Oscarsson & Wängnerud, *Metodpraktikan*. 190-191.

⁵² Boréus & Bergström. *Textens mening och makt*. 373.

⁵³ Ekström & Morton. *The Mediated Politics of Europe*, 294.

tredje steget, sociala praktiker, inte är vad den här uppsatsen avser att studera har detta sista steg uteslutits från analysmodellen. Genom en djupgående analys av det utvalda materialet analyseras således både textens innehåll samt i vilken form texten ter sig. Analysen delas upp i de två stegen på ett tydligt sätt, där för uppsatsens syfte meningsfulla citat identifieras och exemplifieras.

4.3.3 Kritik mot kvalitativ diskursanalys

Även om CDA ämnar att noggrant skilja på mellan text och social praktik i analysen betyder inte det att social praktik kan frikopplas från språket. Diskurser ingår i den sociala praktiken och politiska handlingar. I CDA-studier betonar man generellt sett betydelsen av språket som en nödvändig aspekt för att förstå politik, men också maktutövning.⁵⁴ Det svåra med kritisk diskursanalys är att det tenderar att bli en aning idealistiskt. Om allt ses som diskurs är det svårare att se historien och verkligheten ur ett kausalt perspektiv – vad är det som gör att vissa diskursiva konstruktioner formas men inte andra?⁵⁵

Den kritik som skulle kunna riktas mot vår analys är nästintill densamma som ovanstående. Varje tolkning är ett val som i någon mån baseras på individuella erfarenheter och upplevelser. Detta gäller även denna analys. Denna undersöknings hypoteser och tolkningar är delvis baserade på egna erfarenheter, på så sätt att författarna är politiska varelser som har uppmärksammat en förändring gällande företeelsen som undersöks, samt tidigare forskning inom ämnet och förståelsen för de tolkningarna. Men den är även baserad på teoretiska modeller och utgår från tidigare etablerad forskning. Därmed anses tolkningarna vara tillräckligt grundade för att kunna redogöra ett gott resultat.

4.4 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Övergripande för undersökningar är vikten av validitet. Validitet innebär att det finns en tydlig korrelation mellan de teoretiska begrepp som används och de operationella indikatorerna. Operationalisering sker genom att binda abstrakta begrepp och göra dem förståeliga i studiens kontext. Ett lätt sätt att uppnå hög validitet är att utgå från hur tidigare forskning har genomfört

⁵⁴ Boréus & Bergström. *Textens mening och makt*. 399.

⁵⁵ Boréus & Bergström. *Textens mening och makt*. 400-401.

sin operationalisering, alltså hur de genomfört sina studier.⁵⁶ Reliabiliteten är i viss mån en överhängande problematik inom diskursanalys. Med tanke på metodens utformning och syfte är det lätt att mista intersubjektiviteten i studien och därmed god reliabilitet. För att motverka detta är tydliga analysverktyg viktiga, vilket i denna studie är kodschemat och dess variabler. Målet är att de noggranna förklaringarna av hur undersökningen gått till ökar möjligheten för att andra studier ska kunna nå samma resultat.⁵⁷ I den kvalitativa delen diskuteras och motiveras variablerna utifrån teori och tidigare forskning, med syfte att öka intersubjektiviteten och därmed studiens reliabilitet och validitet. Det bästa sättet att göra det möjligt att generalisera sina resultat är genom användningen av ett slumpmässigt urval.⁵⁸ Detta är det urval som använts i den kvantitativa delen av uppsatsen. Eftersom syftet med vår kvalitativa diskursanalys inte är att generalisera Aftonbladets rapportering om Sverigedemokraterna, utan istället att finna bakomliggande faktorer och djupare insikter i relationen dem emellan, menar vi att detta inte påverkar studiens generaliserbarhet.

4.5 Forskningsetik

Forskningsetik handlar om att finna en balans mellan olika intressen genom olika principer. Ett exempel på en sådan balans kan vara mellan det resultatbaserade forskningsintresset och ett intresse att upprätthålla personlig integritet, det vill säga att inte orsaka skada på inblandade parter i en studie.⁵⁹ Då den här uppsatsen endast bygger på nyhetsartiklar som är tillgängliga för allmänheten har inte dessa principer behövts tas i beaktning på samma sätt.

Forskaren har även så kallade "uppförandekrav". Det innebär att forskaren tydligt ska redogöra för sina utgångspunkter, teoretiska grunder och metod. Ytterligare ska forskaren tala sanning om sin studie och ej kalkera andras forskningsresultat.⁶⁰ Den här studien uppfyller dessa krav då metod- och resultatdelen tydligt visar på hur undersökningen har genomförts samt hur tolkningen av materialet har definierats. Uppsatsens slutsatser är även grundade i tidigare forskning och etablerade teorier inom forskningsfältet.

⁵⁶ Esaiasson; Gilljam; Oscarsson & Wängnerud, *Metodpraktikan*. 64-65

⁵⁷ Boréus & Bergström. *Textens mening och makt*. 405-406.

⁵⁸ Esaiasson; Gilljam; Oscarsson & Wängnerud, *Metodpraktikan*. 104.

⁵⁹ Vetenskapsrådet, *Räckviddsrapport*. Stockholm: Vetenskapsrådet, 2017:8, 7.

⁶⁰ Vetenskapsrådet, *Räckviddsrapport*, 8.

5 Resultat och analys

Detta kapitel är strukturerat utifrån de två olika metoder som utförts i uppsatsen. Resultatet av den kvantitativa innehållsanalysen presenteras först, och resultatet av den kvalitativa diskursanalysen presenteras därefter. Slutligen sammanställs de båda resultaten.

5.1 Resultat av kvantitativ innehållsanalys

Resultatet av den kvantitativa innehållsanalysen är kategoriserad med utgångspunkt i de värden och variabler som besvarats i den kvantitativa undersökningen.

5.1.1 Sverigedemokraterna som primäraktörer

Resultatet visar att andelen artiklar där Sverigedemokraterna var primäraktör ökade från 2010 till 2022. År 2010 var partiet primäraktör i 18.75% av artiklarna, medan de år 2022 var primäraktör i 33.3% av artiklarna (se tabell 1). Frekvensen artiklar där primäraktören var en politisk motståndare som obemött pratade om Sverigedemokraterna minskade också från 52.1% år 2010 till 37% år 2022 (se tabell 1). Detta kan tolkas som att journalistikens innehåll har förändrats mellan de två tidpunkterna. Sverigedemokraternas politiska motståndare verkar få mindre utrymme att prata om Sverigedemokraterna obestridligt, och partiet själva verkar få mer utrymme i artiklarna. Detta kan tyda på “mainstreaming” av Sverigedemokraterna som Ekström, Patrona och Thornborrow argumenterar för.⁶¹

Publiceringsår		Primäraktör				Total
		Sverigedemokrat	Politisk motståndare	Expert	Annan	
2010		9	25	8	6	48
2022		18	20	6	10	54
Total		27	45	14	16	102

Tabell 1: N = 102. Primäraktörer i artiklarna under 2010 respektive 2022.

⁶¹ Ekström, Patrona & Thornborrow. *Social Semiotics*, 472.

5.1.2 Populistiska uppträdandens utrymme

När det gäller populistiska uppträdanden under de två tidsperioderna finns det även här en statistisk förändring. Förekomsten av populistiska drag såsom anspelningar på kulturell identitet och sed⁶² samt kritik mot politisk elit i artiklarna ökade från 2010 till 2022. Anspelningar på kulturell identitet och sed ökade från 4.1% till 22.2% (se tabell 2). Förekomsten av kritik mot politisk elit ökade från 10.4% till 24.8% (se tabell 2). Totalt ökade förekomsten av populistiskt uppträdande från 14.6% år 2010, till 46.3% år 2022 (se tabell 2). Detta kan tyda på att den politiska diskursen har förändrats i en journalistisk kontext, där populistiska drag får större utrymme i ett allt mer simplificerat politiskt klimat.⁶³

Publiceringsår	Uppträdande					Total
	Det svenska folket	Svenska traditioner	Kritik mot politisk elit	Inget uppträdande	Annat	
2010	2	0	5	37	4	48
2022	5	7	13	29	0	54
Total	7	7	18	66	4	102

Tabell 2: N = 102. *Populistiska uppträdanden under 2010 respektive 2022.*

Förekomsten och typen av populistiskt uppträdande påverkas enligt statistiken även av vem som är primäraktör i artikeln. I artiklar där det förekommer anspelningar på kulturell identitet och sed⁶⁴ utgör Sverigedemokraterna 71.4% av primäraktörerna (se tabell 3). I artiklar där det förekommer kritik mot politisk elit utgör Sverigedemokraterna primäraktör i 50% av fallen (se tabell 3). I artiklar där inget populistiskt uppträdande förekommer är Sverigedemokrater primäraktör i endast 9.1% av fallen, jämfört med deras politiska motståndare där inget populistiskt uppträdande återfinns i 56.1% av materialet (se tabell 3). Denna statistik kan tolkas som ett bevis på hur Sverigedemokraterna använder sig av populistiska uppträdanden när journalistiken ger dem utrymme i nyhetsartiklar, vilket stämmer överens med Ekströms tidigare forskning.⁶⁵

⁶² Ekström & Morton. *The Mediated Politics of Europe*, 293-294.

⁶³ Ekström & Morton. *The Mediated Politics of Europe*, 293.

⁶⁴ Ekström & Morton. *The Mediated Politics of Europe*, 293-294.

⁶⁵ Ibid.

		Det svenska folket	Svenska traditioner	Uppträdande			Total
				Kritik mot politisk elit	Inget uppträdande	Annat	
Primäraktör	Sverigedemokrat	4	6	9	6	2	27
	Politisk motståndare	2	0	6	37	0	45
	Expert	1	0	1	12	0	14
	Annan	0	1	2	11	2	16
Total		7	7	18	66	4	102

Tabell 3: N = 102. *Primäraktörers olika populistiska uppträdanden.*

5.1.3 Beskrivningar av Sverigedemokraterna

Resultatet visar att beskrivningen av Sverigedemokraterna i nyhetsartiklarna förändrats mellan 2010 och 2022. Beskrivningar med anspelningar på populism ökade från 8.3% till 12.9%, och anspelningar på rasism sjönk från 18.75% till 9.2% (se tabell 4). Värdet "Annat" ökade från 2.1% till 22.2% (se tabell 4). År 2010 innehöll 50% av artiklarna en negativ inställning till partiet, en siffra som sjunker till 24.8% år 2022 (se tabell 4). Detta kan bekräfta tidigare forskning som föreslår att acceptans och normalisering av högerpopulistisk diskurs i journalistiska forum är en bidragande faktor till partiets framfart.⁶⁶

Publiceringsår		Beskrivning					Total
		Populism/populister	Rasism/Rasister	Negativ inställning	Ingen beskrivning	Annat	
2010		4	9	24	10	1	48
	2022	7	5	13	17	12	54
Total		11	14	37	27	13	102

Tabell 4: N = 102. *Beskrivning av Sverigedemokraterna under 2010 respektive 2022.*

5.2 Resultat av kvalitativ diskursanalys

I det här kapitlet redogörs resultatet av uppsatsens kvalitativa undersökning. De teman som var framträdande från den kvantitativa innehållsanalysen analyseras vidare här utifrån teorin om Hallins sfärer, gestaltningsteori samt Faircloughs trestegmodell för kritisk diskursanalys. Kapitlet är uppdelat efter dessa teman, där varje temas underrubrik först analyserar diskursen 2010 för att sedan gå vidare till 2022. Detta för att tydliggöra den komparativa aspekten av analysen.

⁶⁶ Ekström, Patrona & Thornborrow. *Social Semiotics*, 472.

5.2.1 Tema: Beskrivning av Sverigedemokraterna

Resultatet av den kvantitativa undersökningen visade att vissa av artiklarnas beskrivningar av Sverigedemokraterna förändrades mellan 2010 och 2022. Former av negativ inställning gentemot partiet minskade exempelvis i frekvens från 50% till 24.8%. Beskrivningar som anspelade på rasism sjönk från 18.75% till 9.2%, och anspelningar på populism ökade från 8.3% till 12.9%. Dessa olika typer av förändringar gör beskrivningar till ett intressant tema att analysera vidare kvalitativt, för att utröna deras innebörd och påverkan på diskursen.

5.2.1.1 Rasism och populism

I en av artiklarna som publicerades den 11 september 2010 lyder rubriken “Koppling till nazism hos SD-kandidater”. I ingressen fortsätter författaren att påpeka att ett antal av Sverigedemokraternas valkandidater har “kopplingar till vit makt-rörelsen”, direkt följt av ett citat som säger samma sak. Att ha en så stark rubrik med ordet “nazism” kopplat till Sverigedemokraterna, för att sedan bygga upp meningen på så sätt att man två gånger nära varandra nämner vit makt-rörelsen blir rent lingvistiskt en cementering av den gestaltning man bygger genom hela texten. Inte en enda gång väljer man att intervjua någon från partiet, och tydliggör inte heller om de har blivit tillfrågade. Uppbyggnaden av artikeln är i sig neutral i sitt uttryck och sammanfattar den fakta som har presenterats av Expo. Lingvistiskt och diskursivt⁶⁷ blir det väldigt tydligt hur det sociokulturella sammanhanget såg ut 2010. Eftersom artikeln handlar om de bevis som finns för att en del av Sverigedemokraternas valkandidater har kopplingar till en nazistisk rörelse, så beskrivs inte själva partiet direkt som rasister, men Expos chefredaktör citeras såhär:

“ — Jag tycker att det har blivit värre jämfört med valet förra året. Man utesluter inte längre folk med kopplingar till nazism och vit makt-rörelsen.”

Här har man en antydning till att partiet som helhet, i alla fall delvis, delar de åsikter som yttrats hos de enskilda valkandidaterna. 2010 var inte detta något som behövde bestridas genom en intervju med exempelvis Jimmie Åkesson, något som tyder på att både ämnet men även beskrivningen av partiet ligger i avvikelssfären.⁶⁸

⁶⁷ Fairclough. *Critical Discourse Analysis*. 96-97.

⁶⁸ Hallin. *The Uncensored War*. 116-117.

I en annan artikel publicerad den 19 september 2010 så citeras Socialdemokraternas dåvarande gruppleddare Sven-Erik Österberg följande:

“— Ingen är valets vinnare i det här läget.”

Citatet finns med i rubriken och inleder även ingressen, vilket lingvistiskt sett blir en tydlig beskrivning av hur oppositionen upplevde läget med att Sverigedemokraterna såg ut att komma in i riksdagen. Genom hela artikeln dyker flera citat upp som inte bara ger en negativ beskrivning av Sverigedemokraterna, utan även direkt kallar de för främlingsfientliga. Nalin Pëkgul, dåvarande ordförande för S-kvinnorna, beskrivs säga att “det är fruktansvärt om SD kommer in” och att hon säger det “om och om igen”, vilket skapar en tyngd i vad som sägs hos läsaren. Före detta utrikesminister Jan Eliasson citeras som följande:

“— Mina vänner i omvärlden ställer nästan alltid bara frågan om vi ska få ett främlingsfientligt parti i Sveriges folkvalda församling. Det kommer att märkas väldigt mycket om det blir så.”

Här beskrivs Sverigedemokraterna återigen som ett främlingsfientligt parti av en politisk motståndare, och återigen utan att någon från partiet får bestrida beskrivningen. Diskursivt blir det ännu ett tecken på den rådande kontexten. Det finns inget att bestrida då partiet anses vara ett så självklart avvikande moment. Eftersom Aftonbladet behöver behålla läsare, behöver journalistiken anpassa sig efter den rådande diskursen, vilket i september 2010 innebar att författaren till artikeln kan gestalta Sverigedemokraterna som ett främlingsfientligt parti med kopplingar till nazistiska rörelser, utan att riskera att förlora läsare.⁶⁹

2022 har det sociokulturella landskapet och diskursen blivit allt mer tvetydig, och beskrivningar av Sverigedemokraterna som ett rasistisk parti har minskat i frekvens. Denna sänkning kan från Aftonbladets sida vara en distansering till ett negativt uttryck som rasism, medveten eller ej, för att inte bli straffade av sin läsarkrets. Användningen av den typen av kraftfulla ord i diskursen kan ha varit lönsamt under 2010, men med en sfärförflyttning från avvikelssfären⁷⁰ av Sverigedemokraternas politik och anseende kan innebära att avsaknaden av dessa ord är det som belönas. En hypotes kring den förflyttade diskursen kan vara att

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Hallin. *The Uncensored War*: 116-117.

uppståndelse och kritik riktats allt mer skarpt mot nyhetsmedier som fortfarande benämner Sverigedemokraterna som rasister, vilket ökar misstron mot dem. Det kan alltså vara så att medielogiken numera dikterar att ett mjukare ordförråd tillämpas i diskursen för att inte skada relationen med mottagaren. Ett exempel på detta kan vara när Aftonbladets reporter följer Jimmie Åkesson under ett besök i Örebro i en artikel publicerad 29 augusti 2022. Reportern skriver följande om Åkessons tal:

"— Sverige ska bli bra igen", säger Åkesson flera gånger och varnar för en smutsig avslutning på valsporten."

"Sedan till invandringen, visst är invandrare välkomna så länge man anpassar sig, lär sig språket och respekterar svenska lagar och vår kultur."

I detta utdrag kan man se att det eventuellt fanns en möjlighet att beskriva Sverigedemokraterna med "hårdare" ordval, en möjlighet man till slut har avstått från.

Detta kan också förklara ökningen i beskrivningar av Sverigedemokraterna som populistiska, då det kan anses vara ett mjukare begrepp som inte straffar Aftonbladet i samma utsträckning. Enligt Ekströms tidigare forskning i Europa syns en tydlig ökning av populism i partipolitiken⁷¹, något som kan rättfärdiga nyhetsmediers användning av ett allt mer vedertaget begrepp i mainstream-politik rättfärdigat. Något som i sin tur kan medverka till en ännu större ökning av populism i politiken framöver.⁷²

5.2.1.2 Negativ inställning

Utöver att benämna Sverigedemokraterna som rasister och/eller populisterna gestaltades Sverigedemokraterna ofta allmänt negativt. Ett exempel på det är från en artikel publicerad 16 september 2010:

"— Jag hoppas verkligen att Sverigedemokraterna inte kommer in i riksdagen. Det, om något, vore osvenskt."

⁷¹ Ekström & Morton. *The Mediated Politics of Europe*, 291.

⁷² Ekström, Patrona & Thornborrow. *Social Semiotics*. 480.

Citatet kommer från valarbetaren Sukri Demir som i skrivande stund arbetade i Folkpartiets valstuga. Rent lingvistiskt är detta en tydligt negativ beskrivning av Sverigedemokraterna, och något som återkommer i flertal av artiklarna i materialet. Det handlar om emfasen i frasen att de inte borde komma in, i och med tillägget av “verkligen”. Dessutom syns det när Demir väljer att kalla deras eventuella ingång för “osvenskt”. Detta blir ett tydligt retoriskt angrepp mot Sverigedemokraternas egna retorik. I någon mån så är det bland det värsta man kan kalla en sverigedemokrat för. Under sin valkampanj 2010 har partiet lagt mycket krut på att definiera vad som är “svenskt”, och i sin tur vad som inte är det. När Demir väljer att beskriva en situation där Sverigedemokraterna får en plats i riksdagen som just “osvenskt”, är det en tydlig pik mot partiet samt deras väljare, både lingvistiskt och diskursivt.⁷³

En artikel publicerad 21 september 2010 handlar om bristande IT-skydd hos Sverigedemokraternas hemsida, något som resulterade i att nära 6000 personer har hängts ut på nätet för att de har registrerat en intresseanmälan för partiet. I texten står detta:

“It-experten Joakim von Braun rasar över Sverigedemokraternas nonchalans. — Har man suttit i hälften av landets kommunfullmäktige sedan förra valet borde man redan anställt personal för detta, säger han.”

“Enligt honom hade det varit enkelt att skydda de som via hemsidan anmält sitt intresse för partiet. — Det är ju inte science fiction. Det är enkelt att göra insamlingsscript säkra, säger Joakim von Braun.”

Här gestaltas Sverigedemokraterna som ett okunnigt parti, både genom kommentaren från von Braun, men också då författaren till artikeln har valt att skriva att von Braun “rasar över Sverigedemokraternas nonchalans.” De är inte bara okunniga, utan också obrydda. Gestaltningen av de som okunniga förstärks genom von Brauns kommentar om att “det är enkelt”, och “inte science fiction”. Att måla upp partiet som okunnigt spelar i hand på att skapa en amatörstämpel att sätta på partiet. De är relativt nya, och framförallt inte vana vid att ta hand om så många supportrar. I denna artikel ser vi samma typ av mediologiskt tänkande som under ovanstående underrubrik. Eftersom partiet är så litet i medlemsantal och att det råder en samhällelig konsensus om att partiets närvaro i riksdagen vore ett steg i fel riktning, så är det inte bara okej att gestalta Sverigedemokraterna negativt i artiklarna – det är i någon mån önskvärt.

⁷³ Fairclough. *Critical Discourse Analysis*. 96-97.

I takt med Sverigedemokraternas framfart, ökade inflytande och förändrade plats i den partipolitiska hierarkin kan även den övergripande inställningen till partiet i nyhetsjournalistiken påverkas. Sverigedemokraterna kommer oftare till tals i artiklar där de eller deras politik omnämns, där chansen finns att bemöta och desarmera vad som tidigare hade resulterat i negativa beskrivningar. Ett exempel på detta kan vara följande artikel, som publicerades 2 september 2022, där Magdalena Andersson i en partiledardebatt beskriver SD som ett parti vars enda grundidé är att skapa splittring i Sverige. Detta liknar diskursen kring Sverigedemokraterna från 2010, men skillnaden yttrar sig då Sverigedemokraterna får chansen att svara. Detta svar får även utrymme i Aftonbladets artikel:

“SD-ledaren Jimmie Åkesson gick till motattack och anklagade S för att skapa splittring med bland annat en ansvarslös migrationspolitik. — Det är anmärkningsvärt att höra detta från en statsminister som aldrig tar ansvar för någonting, sade Åkesson.”

Sverigedemokraternas nya position i det politiska landskapet tillåter dem att svara upp på kritiken, och i detta exempel få sista ordet. Utifrån Faircloughs steg kring diskursiv praktik⁷⁴ kan man tolka detta som att Aftonbladet vill formatera artikeln utifrån hur den allmänna diskursen kring partipolitiken ser ut. Detta innebär att rikta sig mot mottagare bland även Sverigedemokraternas väljare, då de 2022 utgör en stor del av den allmänna läsarkretsen. Detta intresse att nå dessa mottagare kanske inte fanns i samma utsträckning 2010, men i och med att diskursen förändrats bör medielogiken diktera att gestaltningarna ökar. Det kan alltså vara så att det var enklare för Aftonbladet att beskriva SD på ett negativt sätt 2010, då det var relativt riskfritt att göra så utan att möta kritik. Detta innebär isåfall att dagordningen oftare tillåts vara i Sverigedemokraternas händer jämfört med tidigare år, vilket i sin tur innebär större möjlighet att styra över hur man gestaltas i nyhetsrapporteringen.⁷⁵ Detta skulle kunna förklara att värdet “annan” beskrivning ökat med nästan 20% från 2010 till 2022 i det kvantitativa resultatet (se tabell 4), då beskrivningarna av SD är mer neutrala än negativa, då diskursen kring partiet är mer normaliserad och deras sakfrågor flyttats från avvikelssfären mot sfären av legitim kontrovers och konsensusfären.⁷⁶

⁷⁴ Fairclough. *Critical Discourse Analysis*. 96-97.

⁷⁵ Goffman. *Frame analysis: An Essay on the Organization of Experience*. 561.

⁷⁶ Hallin. *The Uncensored War*. 116-117.

Rent lingvistiskt kan ordval som “motattack” ses som en typ av konfliktgestaltning⁷⁷ från Aftonbladets sida.

5.2.2 Tema: Populistiskt uppträdande

Enligt den kvantitativa undersökningen ökade mängden artiklar som visade på populistiskt uppträdande mellan 2010 och 2022 från 14.6% till 46.3%, vilket gör detta till ett av studiens mest framträdande teman. I artiklar som innehåller temat visar analysen på förändringar i två olika former av populistiskt uppträdande som konstrueras i form av kritik mot politisk elit samt anspelningar på kulturell identitet och sed.

5.2.2.1 Anspelningar på kulturell identitet och sed

Inför Sverigedemokraternas valkampanj 2010 gjordes en reklamfilm som skulle sändas i TV4. I ingressen i en artikel som publicerades den 30 augusti 2010, som handlar om att reklamfilmen har tagits bort av TV4, beskrivs fallet som följande:

“Sverigedemokraterna gör ett nytt försök att få en reklamfilm visad i TV 4. Enligt partisekreteraren kommer den att väcka lika stor uppmärksamhet som den tidigare stoppade filmen.”

Här blir meningsuppbyggnaden särskilt intressant. Att först skriva “gör ett nytt försök” har en viss infantiliserande ton, eller i alla fall lugnande, i den mån att den påvisar hur Sverigedemokraterna behöver be om lov från massmedierna. Ordvalet påpekar det rådande förhållandet mellan massmedierna och partiet, och stärker diskursen om partiets status i samhället. Att sedan följa upp det med en mening där dåvarande partisekreteraren Erik Almqvist säger att filmen kommer att “väcka lika stor uppmärksamhet som den tidigare stoppade filmen” späker på partiets råhet, och kontrasterar därför mot den första meningen. Aftonbladet har här lyckats gestalta Sverigedemokraterna som ett parti som gillar att provocera, och skapar i och med denna gestaltning en konflikt mellan den rådande diskursen och partiets värderingar.⁷⁸ Vidare i artikeln beskriver författaren varför filmen har stoppats och även vad reklamfilmen visade:

⁷⁷ Shehata. *Handbok i journalistikforskning*. 343-344.

⁷⁸ Strömbäck. *Den medialiserade demokratin*. 36-37.

“När TV 4 förra veckan stoppade en reklamfilm från partiet var TV 4-gruppens vd Jan Scherman mycket bestämd med att den filmen stred mot radio- och tv-lagens demokratiparagraf och mot Yttrandefrihetslagens förbud om hets mot folkgrupp. Den filmen visar en slags kapplöpning mellan en pensionärsdam med rullator och en grupp burkaklädda kvinnor med barnvagn.”

Om vi börjar med den sista meningen, där reklamfilmen beskrivs, så är anspelningen på den kulturella identiteten tydlig. Det börjar med pensionärsdamen med rullator. Damen är en tydlig symbol för “det gamla Sverige”, med traditioner, värderingar och kultur inräknat. Att hon går med rullator implicerar att dessa värderingar är svaga i dagens samhälle, och därför måste beskyddas. Sverigedemokraternas verkar här göra ett val att gestalta invandrare som en grupp förklädda personer, en slags osynlig fiende som på grund av burkan är nästintill omöjlig att identifiera. Att de dessutom springer med barnvagnar är också en slags hotfull gestaltning. Det är både en implikation på att även kvinnor och mödrar, en grupp som annars tenderar att gestaltas som ett slags offer, skulle kunna vara ett hot mot den svenska identiteten. Även faktumet att barn är närvarande kan tolkas som att partiet skapar ännu en hotbild – de kommer bli fler, och att detta kan bli “det nya Sverige” där det gamla monokulturella byts ut mot det mångkulturella. Sammanfattningsvis så är gestaltningen i sig ett tydligt tecken på den högerpopulistiska idén om nationalism och anti-invandring.⁷⁹

I och med att författaren har valt att inkludera TV4:s chef Jan Schermans utlåtande om varför de har valt att ta bort reklamfilmen från deras kanal – en hänvisning till radio- och tv-lagens demokratiparagraf samt yttrandefrihetslagen förbud om hets mot folkgrupp – cementerar detta bilden av Sverigedemokraterna som ett parti som inte viker för rasistiska uttalanden. Publiceringen i sig går även i linje med den idé om att medielogiken går i linje med den sociokulturella diskursen, vilket i detta fall är Sverigedemokraternas status 2010 men även det sensationella i nyheten. Det framstår som logiskt att skriva om en sådan typ av extrem kampanjfilm, inte bara för att det handlar om ett parti som har möjlighet att komma in i riksdagen, utan även för att det finns något skandalöst i det som fungerar väl med Aftonbladets profil och medielogiken generellt.⁸⁰

Tre valrörelser senare, under hösten 2022 presenterar Sverigedemokraterna ett förslag där man skulle slippa att vänta in bygglov och övrig byråkrati om huset man planerar att bygga är i

⁷⁹ Ekström & Morton. *The mediated politics of Europe*. 291.

⁸⁰ Shehata. *Handbok i journalistikforskning*, 343-344.

“traditionell svensk stil”. I en nyhetsartikel publicerad 2 september 2022 rapporterar Aftonbladet om förslaget, som ursprungligen publicerades i en debattartikel av Sverigedemokraterna.⁸¹

“Ett nationellt typgodkänt småhus i trä i traditionell svensk byggnadsstil kommer vara något av ett föregångshus”, skriver partiföreträdarna i debattartikeln.”

Förslaget är det som agerar huvudfokus i texten, och ingen specifik talesperson för partiet ifrågasätts eller står till svars i nyhetsartikeln. Ingen politisk motståndare intervjuas heller för en kommentar, vilket kan ses som ett exempel på en förenklad diskurs från journalistikens sida. Man har istället med den så kallade “stjärnarkitekten” Gert Wingårdh, som är positivt inställd till husens estetiska och kulturella anspelningar, där det enda som ifrågasätts handlar om att bygglov anses vara överflödigt från Sverigedemokraternas sida.

“Stjärnarkitekten Gert Wingårdh tycker att SD:s förslag om att göra det lättare att bygga småhus låter jättetrevligt. Han tror också att efterfrågan på röda hus med vita knutar i den modell som SD presenterat är hög.”

“Men förslaget om att slopa bygglovet för de så kallade Sverigehusen tror han dock inte på. Husets utseende är en liten del av bygglovsprövningen.”

Förslaget i sig kan upplevas som ett tydligt anspelande på idéer om ett traditionellt Sverige, där röda hus med vita knutar agerar symbol för kulturell identitet. Wingårdh nämner att husmodellens efterfrågan lär vara hög, vilket skulle kunna ses som en allegori för hur efterfrågan av Sverigedemokraternas politik ökat och accepterats i högre grad. Åkesson och Eskilandersson fortsätter i debattartikeln:⁸²

“Gradvis har, en gång i tiden trivsamma områden, förvandlats till oigenkännlighet. Det gör ont i hjärtat att se hur allt det trygga, enkla och välfungerande, som brukade känneteckna Sverige, har slagits i spillror.”

⁸¹ Jimmie Åkesson & Mikael Eskilandersson. Låt svenskar bygga sin drömvilla utan bygglov. Debattartikel, *Aftonbladet*. 2022-09-02.

⁸² Åkesson & Eskilandersson. *Aftonbladet*. 2022-09-02.

Detta togs även med i Aftonbladets nyhetsartikel. Här använder man sig av ordval som “trygghet” och “en gång i tiden trivsamma områden” för att koppla samman svensk arkitektur till ett samhälle utan otrygghet och kriminalitet, en extremt viktig politiskt fråga för partiet. Detta kan ses som uppenbar populism, där man använder sig av anspelningar på svenska traditioner och svensk kultur som något gott och rent. Ordvalen kan analyseras som att anspela på ett kulturellt förfall, det vill säga att de kan ses som emot kulturell mångfald, något som Ekström och Morton sett som ett klassiskt exempel på högerpopulism.⁸³ Sverigedemokraterna kopplar sedan anspelningen på kulturell samhörighet och hur det var bättre förr till sin egen sakpolitik:

“I debattartikeln skriver man att den lugna villalidyllen på många håll är en relik från en svunnen tid och att Socialdemokraterna ”med bundsförvanter motarbetat fria svenska familjer i egna hus till förmån för boende i hyresrätter i lådformat.”

Skillnaden mellan 2010 och 2022 kan återspeglas i faktumet att förslaget från sverigedemokratisk åsiktsjournalistik presenteras i sin helhet i en nyhetsartikel med minimalt kritiskt bemötande. I exemplet från 2010 blir liknande anspelningar på en mer homogen kultur i diskursen snabbt motarbetade av medier, även om mediet i fråga där var en tv-kanal. 2022 författas inte bara en debattartikel som får plats i Aftonbladet, den plockas sedan upp i en nyhetsartikel. Denna artikel skulle dessutom kunna ses som en återpublicering utan större kommentarer på förslagets populistiska implikationer. Deras populistiska utspel anses av nyhetsartiklarna inte lika skandalösa som tidigare.

5.2.2.2 Kritik mot politisk elit

Under valmånaden 2010 återfinns ett visst mönster av kritik mot politisk elit. I och med att det populistiska uppträdandet som helhet gör sig tydligast när Sverigedemokraterna själva får agera primäraktör i nyhetsartiklarna, är det vanligare att kritiken mot både det politiska och det mediala etablissemangen sker genom andra primäraktörer, eller i kortare kommentarer från Sverigedemokrater år 2010. Den politiska och mediala eliten beskrivs ofta i samband med vad Sverigedemokraterna kommer att få för roll i riksdagen. Ett exempel på detta är följande citat ur en nyhetsartikel från 20 september 2010, där Aftonbladet är på Sverigedemokraternas valvaka:

⁸³ Ekström & Morton. *The mediated politics of Europe*. 306.

“— Det är underbart, det är inte ofta vi får vara så här glada. Vi har utsatts för censur, medial bojkott, nekats annonsering i media. Vi har behandlats som något annat än ett parti, säger Jimmie Åkesson.”

Ur ett lingvistiskt perspektiv är ordvalet särskilt relevant, och här är kritiken mot den politiska och mediala eliten särskilt tydlig. Att Jimmie Åkesson väljer orden “censur” och “medial bojkott” är direkt i linje med det som Ekström och Morton beskriver som anti-etablissemang.⁸⁴ Lingvistiskt bygger den här meningen upp flera olika delar som passar in i det högerpopulistiska uppträdandet. Delvis är det just orden “censur” och “bojkott” som har en naturligt negativ konnotation för läsaren, och som förtydligar narrativet om att Sverigedemokraterna upplever sig själva som osynliggjorda av massmedier. Dessutom så ser vi samma typ av narrativ i den sista meningen, där Åkesson menar att de har “behandlats som något annat än ett parti”. Meningsuppbyggnaden tyder på att de klassar sig själva som ett parti, och i förlängningen ett mainstreamparti, och yrkar på att massmedier har särbehandlat dem. Även denna formulering går att återse i de högerpopulistiska uppträdandet.⁸⁵

Rent diskursivt resulterar formuleringen att Sverigedemokraterna framställer sig själva som ett offer för den mediala eliten, i den mån att de kan argumentera för att de stängs ute. Detta resulterar i att de återigen kan formulera ett narrativ om att den politiska eliten utesluter inte bara dem, utan även de som lagt sin röst på partiet. Detta förstärker narrativet om att de står med folket, inte emot dem.⁸⁶ 2010 befinner sig Sverigedemokraterna ganska långt ut på avvikelssfären, med få indikationer på att de skulle röra sig inåt mot legitim kontrovers. Denna formulering är dock i sig ett steg åt den riktningen. Detsamma gäller de artiklar där flera andra politiker och statsvetare diskuterar huruvida Sverigedemokraterna kommer att ta plats som vågmästare i riksdagen, om de kommer in. Sverigedemokraterna i sig diskuterar aldrig detta i något av det inhämtade materialet, förutom följande citat från deras valvaka:

“— Att bli vågmästare är ju vårt drömscenario. Men som riksdagsparti, även om det blir

⁸⁴ Ekström & Morton. *The mediated politics of Europe*. 293-294.

⁸⁵ Ekström & Morton. *The mediated politics of Europe*. 302.

⁸⁶ Ekström & Morton. *The mediated politics of Europe*. 292.

inom oppositionen, så tror vi att vi kommer att kunna påverka politiken. Vi tror att de andra partierna kommer att behöva anpassa sig efter vår politik, sade partiets pressekreterare Erik Almqvist.”

Här förändras narrativet något från tidigare citat. Från att formulera sig som något av ett offer för massmediernas rapportering är man istället en vinnare efter valresultatet. Sverigedemokraterna har kommit in i riksdagen, och är i och med det närmre sfären av legitim kontrovers än någonsin innan.⁸⁷

Under 2022 för Sverigedemokraterna och Jimmie Åkesson sin egen talan i mycket högre grad. När före detta försvarsminister Peter Hultqvist hävdar att partiet är en säkerhetsrisk på grund av “Putinkopplingar” och andra relationer till auktoritära ledare och odemokratiska stater, svarar Jimmie Åkesson på följande sätt i en artikel publicerad 2 september 2022:

“— Det är inget man är van vid i en västerländsk demokrati, att vi har en enpartiregering som går så hårt åt oppositionen på det sättet. Kallar oppositionen för illegitim, antidemokratisk och hävdar att oppositionen går främmande makts ärenden. Det är sådant man känner igen från helt andra samhällssystem än demokratier, säger han.”

Ur ett lingvistiskt perspektiv kan Åkesson användande av frasen “Det är inget man är van vid i en västerländsk demokrati” ses som ett försök att avlegitimera den styrande makten, en företeelse som Ekström och Morton också sett i sin forskning.⁸⁸ Användandet av just “västerländsk demokrati” kan vara ett exempel på högerpopulistiskt uppträdande genom ett underliggande skapande av vi och dem. Västerländsk demokrati kan alltså tolkas vara den önskvärda typen av demokrati och något som bara kan försämrats genom “de andra”. Han föreslår även att regeringen “hittat på” när det kommer till sakfrågan, vilket återigen visar på misstro gentemot politiska eliten:

“— Det finns inga Rysslandskopplingar hos oss. Det är något som regeringen har hittat på, säger Åkesson.”

⁸⁷ Hallin. *The Uncensored War*. 117.

⁸⁸ Ekström & Morton. *The Mediated Politics of Europe*, 294.

Att den här typen av ordval får plats i en nyhetsartikel kan leda till att misstron mot vad politiker kritiserar hos Sverigedemokraterna, oavsett om det finns belägg för kritiken eller ej, ökar. När denna ökade misstro presenteras i Sveriges största kvällstidning kan den ta sig in i det allmänna medvetandet mer och mer, något som går att visualisera med hjälp av Hallins sfärer. Den, oavsett motbevisning, obevekliga politiska misstron kan därför förflytta sig från avvikelssfären till sfären av legitim kontrovers.⁸⁹ Beroende på vilket perspektiv man anser sig ha kan det argumenteras för att denna förflyttning i dagens diskurs sker mellan sfären av legitim kontrovers till konsensusssfären, åtminstone för en del av Sverigedemokraternas väljare. Sammanfattningsvis verkar det som misstron för den politiska eliten påvisas även 2022, men en förändring som kan argumenteras för är utrymmet Sverigedemokraterna får i artikeln att bemöta uttalanden från denna elit. Detta kan tyda på ett skifte i det politiska landskapet, där Sverigedemokraterna inte längre går att avfärda i journalistiska texter på grund av partiets position i partipolitiken jämfört med 2010.

5.3 Sammanställning av kvantitativt och kvalitativt resultat

För att besvara uppsatsens frågeställning så sammanfattas resultaten av de två analyserna här. Det kvantitativa resultatet visar att Sverigedemokraterna får agera primäraktör i större utsträckning år 2022. Detta visar även sig i det kvalitativa resultatet, där partiets ökade agens i det politiska spelet ger dem chansen att bland annat bestrida tidigare obemött kritik och gestalta sig själva i nyhetsmediet i större utsträckning. Det kvantitativa resultatet visar även att populistiska uppträdandanden får mer utrymme i Aftonbladets nyhetsrapportering, samt att Sverigedemokraterna är den aktör som i störst utsträckning använder sig av dessa. Det visar sig även i det kvalitativa resultatet, där man utnyttjar sitt utökade utrymme att flytta sig själva och sin högerpopulistiska diskurs genom Hallins sfärer. Beskrivningar av partiet har även de förändrats, där negativa beskrivningar bland annat har minskat sedan 2010. I det kvalitativa resultatet går det att utläsa förändringar i lingvistik från Aftonbladet, som visar att mediologiken belönar en mer neutral inställning till Sverigedemokraterna 2022.

⁸⁹ Hallin. *The Uncensored War*. 116-117.

6 Diskussion och slutsats

I följande kapitel kommer resultatet och analysen att diskuteras vidare, som sedan följs av en slutsats/avslutande diskussion. Tillslut kommer förslag på vidare forskning.

6.1 Diskussion

Efter den kvantitativa och kvalitativa analysen kan vi se att de hypoteser som formulerades stämde överens med resultatet av undersökningen. Först och främst är det tydligt att Sverigedemokraternas ökade närvaro som primäraktör i artiklarna påverkar det högerpopulistiska uppträdandet. Inte bara i den mån att det ökar, retoriken genomgår även en förändring. Partiets språk blir mer förfinat och får en mildare ton överlag. Detta stämmer överens med den idé om mainstreaming som Ekström beskriver,⁹⁰ och det är något vi kommer återkomma till i detta avsnitt. Detta innebär dock inte att det högerpopulistiska uppträdandet försvinner eller minskar. Tvärtom – statistiken visar att det har ökat, där inslag av anti-etablissemang och anspelningar på kulturell identitet förekommer mer frekvent än tidigare. Därför kan vi istället formulera det som att högerpopulismen tar sig ett annat uttryck i samma takt som framgången ökar, vilket i sig påverkar Sverigedemokraternas relation till de traditionella massmedierna. Det var lättare att klandra massmedier för att censurera eller kritisera partiet till överdrift under 2010. Men år 2022, när partiet har släppts in i de viktigaste politiska rummen, går det inte att anklaga någon för censur. Helt enkelt för att de får lika mycket plats som andra mainstreampartier, till den grad att vissa sakfrågor i stort sett ägs av partiet.

Efter resultatet och analysen är det relevant att diskutera hur den här förändrade relationen mellan massmedierna och Sverigedemokraterna väl ser ut. De traditionella massmediernas medielogik styrs av den rådande diskursen, vilket inte bara har syftet att bidra med innehåll som är relevant till de samtal som förs i den tid som råder. Det är också för att hålla läsarna intresserade. En tidning har nämligen råd att förlora ett par sponsorer, men de har inte råd att förlora sina läsare. Detta resulterar i att de måste följa den sociokulturella kontexten för att kunna vara en relevant del av den. Så vad händer när ett högerpopulistiskt parti som Sverigedemokraterna har varit en del av att styra diskursen? Jo, massmedierna behöver följa

⁹⁰ Ekström, Patrona & Thornborrow. *Social Semiotics*, 472.

efter, och anpassa sig till den nya kontexten. Det är precis detta som vi har kunnat se i vår kvantitativa del av studien. Delvis blir det tydligt genom den markanta ökningen av Sverigedemokraternas roll som primäraktör i artiklarna som analyserades. Det är inte bara att Sverigedemokraterna själva kräver att få vara delaktiga i högre grad, utan läsarna och diskursen kräver det.

Denna förändrade kontext syns även i gestaltningen av sverigedemokrater. I den kvalitativa delen av vår analys kan vi se att det 2010 var helt okontroversiellt att rent lingvistiskt kalla partiet för "rasister", "högerpopulister" och "främlingsfientliga" i nyhetsartiklar. Under den här tiden hade det eventuellt varit mer kontroversiellt att inte benämna Sverigedemokraterna på det här viset i vad som skulle vara en neutral artikel. 2022 är dessa ord ersatta med övergripande formuleringar och begrepp, till exempel att samma politiska aktörer som under 2010, där de beskriver det som "negativt" att Sverigedemokraterna vinner mark på den politiska arenan. Detta tyder på att det skett ett tydligt skifte när det kommer till hur Aftonbladet "bör" gestalta Sverigedemokraterna för att tillfredsställa sina konsumenter och den diskurs som råder. Det rent lingvistiska hänger alltså även det ihop med medielogiken och det högerpopulistiska uppträdandet.

I den tidigare forskningen gjord av Ekström fastställdes att Sverigedemokraterna har genomgått en process som av Ekström kallas "mainstreaming". Utifrån denna studie kan vi fastställa att vi ser samma mönster som Ekström i relation till denna process. Sverigedemokraterna har gått från en mer direkt, högerpopulistisk retorik till en mer förfinad retorik, där högerpopulismen tagit en annan form. Detta är ett tecken på att Sverigedemokraterna inte bara påverkar diskursen, utan även själva påverkas av den i takt med deras politiska framgång. Ett tydligt exempel på detta är att anspelningarna på svensk kultur och svenska traditioner är kopplade till andra identitetsmarkörer 2022. Under 2010 är det tydligt att anspelningarna handlar om identitet hos individer, deras egenskaper och det individuella uttrycket, medan det 2022 snarare kan kopplas till de uttryck som syns i samhället och kulturen i form av bland annat bostäder. Detta innebär inte bara att Sverigedemokraterna har förändrat sin retorik, utan även att diskursen i samhället har förändrats. Det är helt enkelt mindre kontroversiellt med högerpopulistisk diskurs och uppträdanden. Detta i sig stämmer även överens med Ekströms slutsats att partiet har förflyttat sig på Hallins sfärer, från avvikelssfären till sfären av legitim kontrovers, kanske till och med på väg mot sfären av konsensus.

6.2 Slutsats/Avslutande diskussion

Den här studiens syfte har undersökts med en kvantitativ innehållsanalys samt en kvalitativ kritisk diskursanalys av nyhetsartiklar om Sverigedemokraterna i Aftonbladet. Som teoretiskt ramverk har dagordning- och gestaltningsteorin, Hallins sfärer samt Faircloughs trestegsmodell för diskursanalys applicerats, och har tillsammans med tidigare forskning kring högerpopulismen i nyhetsmedier och populistiska uppträdanden använts för att diskutera studiens resultat. Resultatet visar på att relationen mellan Sverigedemokraterna och Aftonbladet har förändrats i takt med medielogiken, där nyhetsrapporteringen och beskrivningen av partiet har blivit mer neutral för att inte alienera en läsarkrets som är allt mer accepterande gentemot SD. Detta ger även partiet mer utrymme att gestalta sig själv och sin agenda, och bemöta kritik från motståndare i större utsträckning. Populistiska uppträdanden har därmed även ökat, då dessa ligger i Sverigedemokraternas politiska samt Aftonbladets monetära intressen. Således överensstämmer resultatet av denna analys med tidigare forskning, både genom journalistikens gestaltningar och det högerpopulistiska uppträdandet.

Syftet med uppsatsen var att undersöka hur samspelet mellan medielogiken och det högerpopulistiska uppträdandet påverkar varandra ur en svensk kontext. Dessutom ville vi belysa en eventuell problematik inom det journalistiska fältet när högerpopulistisk agenda påverkar den allmänna diskursen och med det journalistiken. Genom vår analys och de resultat som presenterats både kvantitativt och kvalitativt, anser vi att syftet har uppnåtts. Genom att presentera ovanstående resultat och analys är förhoppningen att vi kan bidra med underlag för att förstå, inte bara hur det högerpopulistiska uppträdandet uttrycks över tid, utan även hur den påverkar journalistiken i traditionell massmedia. Eftersom högerpopulistiska partier och journalistiken bör ses som aktiva parter med en egen agens, som i tid och otid både samarbetar och motarbetar varandra, krävs en medvetenhet om just detta faktum för att kunna bedriva kompetent journalistik utan att utnyttjas av populistiska aktörer. Vi anser att denna uppsats har kunnat bidra till den medvetenheten, och kan förhoppningsvis upprätthålla diskussionen inom det journalistiska fältet om hur högerpopulismens uttryck gestaltas i traditionell massmedia.

6.3 Förslag på vidare forskning

Ett område som eventuellt hade varit intressant att forska vidare på, som vi också lade märke till under insamlingen av material, är att undersöka artiklar i svensk press där avsändaren är explicit Sverigemokratisk. Syftet här hade varit att undersöka politiska uppträdanden i till exempel debattartiklar av högt uppsatta partimedlemmar, och faktumet att de blir publicerade i en tidning som Aftonbladet överhuvudtaget. Detta kan tänkas undersökas komparativt med tidigare år, som i den här uppsatsen, men även med andra länder. Detta för att utröna likheter och skillnader i hur andra journalistiska aktörer, med andra perspektiv på journalistik, agerar i relation till den här typen av populism. Anammars populismen i högre grad, eller avfärdas det fullständigt? Vilka faktorer spelar in i denna beslutsprocess? Detta för att få ett bättre helhetsperspektiv på journalistiska aktörers relation till högerpopulismens framfart i modern tid.

7 Referenslista

Boréus, Kristina & Bergström, Göran. "Innehållsanalys". I *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) 3:e uppl. Lund: Studentlitteratur, 2012.

Boréus, Kristina & Bergström, Göran. "Diskursanalys". I *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) 3:e uppl. Lund: Studentlitteratur, 2012.

Ekström, Mats & Morton, Andrew. The performance of right wing populism: Populist discourse, embodied styles and forms of news reporting. I *The Mediated Politics of Europe*, Mats Ekström & Julie Firmstone (red.), 289-316. London: Palgrave Macmillan Cham. 2017.

Ekström, Mats; Patrona, Marianna & Thornborrow, Joanna. The normalization of the populist radical right in news interviews: a study of journalistic reporting on the Swedish democrats. *Social Semiotics*. Vol. 30, nr. 4, 2020: 466-484. DOI: 10.1080/10350330.2020.1762984

Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marnad*. 3:e uppl. Stockholm: Norstedts Juridik, 2010.

Fairclough, Norman. *Critical Discourse Analysis: The critical study of language*. New York: Longman Publishing. 1995.

Goffman, Erving. *Frame analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Boston: University Press, 1974.

Hallin, David C. *The Uncensored War: The Media and Vietnam*. New York: Oxford University Press, 1986.

Holsti, Ole R. *Content analysis for the social sciences and humanities*. Boston: Addison-Wesley, 1969.

Hvitfelt, Håkan. *Nyheter vid kriser*. Krisberedskapsmyndighetens utbildningsserie, Stockholm: Krisberedskapsmyndigheten. 2003:6.

Maktbarometern. *Maktbarometern 2022*. Medieakademin, Stockholm: Medieakademin. 2022.

McCombs, Maxwell E., & Shaw, Donald L. The Agenda-Setting function of mass media. *Public Opinion Quarterly*, Vol. 36, 1972: 176–187.

Orvesto Konsument. *Räckviddsrapport*. Stockholm: Kantar Sifo, 2019:2.

<https://www.kantarsifo.se/rapporter-undersokningar/orvesto-konsument-20192> (2022-11-08).

Random Lists. Random numbers. *Random Lists*. 2022.

<https://www.randomlists.com/random-numbers> (Hämtad 2022-11-15.)

Shehata, Adam. Journalistikens dagordningar och gestaltningar. I *Handbok i journalistikforskning*, Michael Karlsson & Jesper Strömbäck (red.), 337-350. Lund: Studentlitteratur, 2019.

Strömbäck, Jesper. *Den medialiserade demokratin*. Stockholm: SNS Förlag, 2004.

Strömbäck, Jesper. *Makt, medier och samhälle*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur, 2014.

Valmyndigheten. Valåret 2022. *Valmyndigheten*. 2022.

<https://www.val.se/val-och-folkomrostningar/valkalendrar/valaret-2022.html> (2022-11-08).

Vetenskapsrådet. *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet. 2017:8.

<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-godforskningssed.html>

(2022-11-09)

Åkesson, Jimmie & Eskilandersson, Mikael. Låt svenskar bygga sin drömvilla utan bygglov. Debattartikel, *Aftonbladet*. 2022-09-02.

<https://www.aftonbladet.se/debatt/a/0QjpkB/sd-lat-svenskar-bygga-sin-dromvilla-utan-bygglov>

(Hämtad 2022-12-05).

Örnebäck, Henrik & Nygren, Gunnar. Journalistiken i ett jämförande perspektiv. I *Handbok i journalistikforskning*, Michael Karlsson & Jesper Strömbäck (red.), 25-43. Lund: Studentlitteratur, 2019.

Bilagor

Bilaga A: Kodinstruktioner

V1: Kod för artikel #ID

De artiklar som använts har numrerats efter 001-102. Numreringen har gjorts utifrån den ordning som artiklarna lagts in i SPSS. Artiklar från 2010 lades in först, och sedan artiklar från 2022.

V2: Publiceringsår

Vilket år som artikeln publicerades, antingen 2010 eller 2022.

V3: Beskrivning av Sverigedemokraterna

Hur beskrivs Sverigedemokraterna i artikeln. Bedöms av den beskrivning som är mest framträdande i artikeln. Det vill säga används flest gånger, alternativt nämns först.

Definition av värden till beskrivning av Sverigedemokraterna:

- Populist/er: Mäts utifrån ord som beskriver Sverigedemokraterna som ett populistiskt parti. Exempel på ord är *populistisk*, *populister* och *högerpopulism*.
- Rasist/er: Mäts utifrån ord som beskriver Sverigedemokraterna som ett rasistiskt parti/aktiva individer som rasister. Exempel på ord är *rasistisk*, *främlingsfientlig* och *nationalism*.
- Negativ inställning: Mäts utifrån ord som visar på en överskådlig negativ inställning till Sverigedemokraterna av andra typer av aktörer i artiklarna. Exempel på ord är *säkerhetsrisk*, *mardrömsscenario*, *avsky* och *bekämpa* i referens till partiet.
- Annan: Mäts utifrån om andra beskrivningar än sådana som inkluderas i variabelns värden är mest framträdande i artikeln.

V4: Populistiskt uppträdande

Den typ av populistiskt uppträdande som framträder mest i artikeln. Bedöms av vilken typ som förekommer flest gånger, alternativt vilken som nämns först.

Definition av värden till populistiskt uppträdande:

- Det svenska folket: Mäts utifrån ord som anspelar på kulturell identitet, sed och svenskhet i allmänhet. Exempel på ord är *svenskarna*, *traditionell* och *sverigeidyll*. Värdena “Det svenska folket” och “Svenska traditioner” slås i analysen ihop till “Anspelningar på kulturell identitet och sed” för tydlighetens skull.
- Svenska traditioner: Se definitionen av “Det svenska folket” ovan.
- Kritik mot politisk elit: Mäts utifrån ord som anspelar på misstro till politiskt styre. Exempel på ord är *diktatur*, *odemokratiskt* och *opålitlig*.
- Annan: Mäts efter huruvida andra ord än sådana som inkluderas i variabelns värden är mest framträdande i artikeln.

V5: Primäraktör

Den aktör som framträder mest i artikeln. Bedöms genom att mäta vilken aktör som fått mest textmässigt utrymme i centimeter.

Definition av värden till populistiskt uppträdande:

- Sverigedemokrat (väljare/politiker): Mäts efter huruvida aktören är en öppen väljare av eller politiskt aktiv i Sverigedemokraterna.
- Politisk motståndare till Sverigedemokraterna: Mäts efter huruvida aktören är en politisk motståndare till Sverigedemokraterna. Exempel på aktörer är politiker från Socialdemokraterna, Nyans och Centerpartiet.
- Expert: Mäts efter huruvida aktören är en oberoende expert inom politik, ekonomi eller andra relevanta områden.
- Annan: Mäts efter huruvida andra aktörer än sådana som inkluderas i variabelns värden är mest framträdande i artikeln.

Bilaga B: Kodschema

V1: Kod för artikel #ID

V2: Publiceringsår

Värde:

1 = 2010

2 = 2022

V3: Beskrivning av Sverigedemokraterna

Värde:

1 = Populist/er

2 = Rasism/rasister

3 = Negativ inställning

4 = Ingen beskrivning

5 = Annat

V4: Populistiskt uppträdande

Värde:

1 = Det svenska folket

2 = Svenska traditioner

3 = Kritik mot politisk elit

4 = Inget uppträdande

5 = Annat

V5: Primäraktör

Värde:

1 = Sverigedemokrat (väljare/politiker)

2 = Politisk motståndare till Sverigedemokraterna

3 = Expert

4 = Annan